

# HELLIGE NIKOLAI MENIGHETS BLAD

BISKOP DOSITEJ  
KOMMER PÅ BESØK

TIL OSS  
SØNDAG

17. DESEMBER

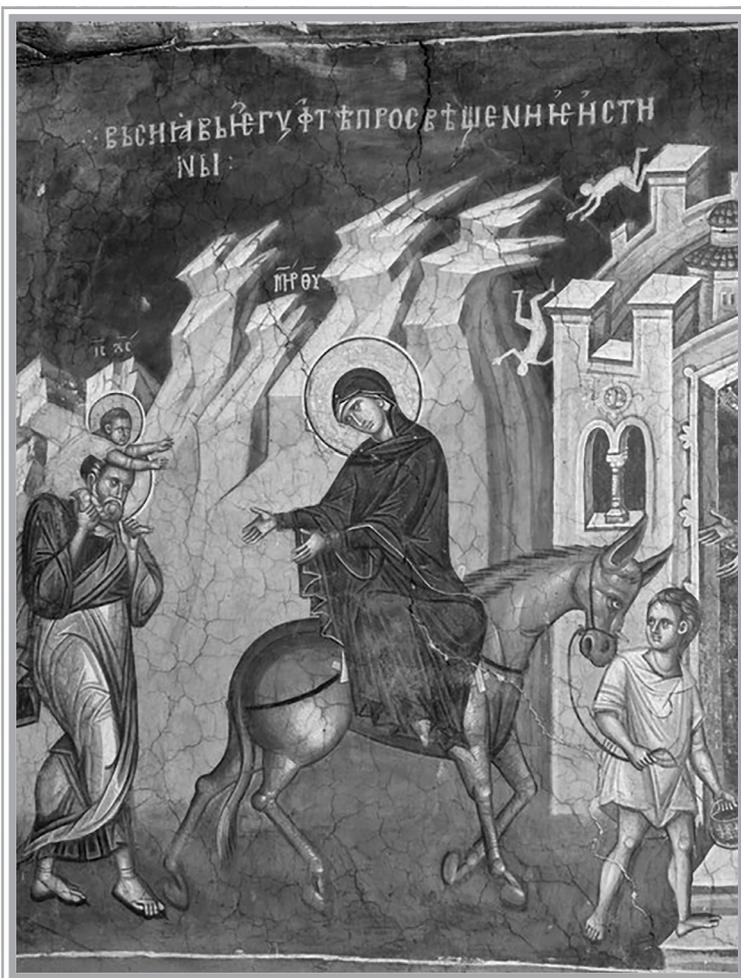


*Han vil da  
forrette liturgi og  
velsigne/  
innvie kirken vår.*



Dette er hans  
første besøk  
hos oss  
etter at vi  
for 5 år siden  
ble tatt inn  
i Beograds  
patriarkat  
og stilt under  
biskop Dositejs  
ansvar.

N<sup>o</sup> 2  
2023



EN JOMFRU FØDER I DAG DEN ALLERHØY-  
ESTE, OG JORDEN TILBYR EN GROTTE FOR  
DEN UTILGJENGELIGE; ENGLER OG HYRDER  
LOVPRISER TIL SAMMEN; EN STJERNE LE-  
DER VISMENN PÅ FERDEN, OSS ER NEM-  
LIG FØDT ET LITE BARN, GUD FRA EVIGHET.

JULENS KONDAK I 3. TONE.

Hellige Nikolai kirke Tvetenveien 13, 0661 Oslo ♦ facebook: <https://www.facebook.com/groups/HelligeNikolai/>  
<http://www.ortodoks.com> ♦ postgironr.: 0532 1267426 ♦ IBAN: NO91 bankkontonr.: 2050.03.19357 SWIFT: DNBANOKK  
Forstander: Arkimandritt Johannes ♦ mob.: 472 71 396 ♦ e-post-adresse: [fader.johannes@ortodoks.org](mailto:fader.johannes@ortodoks.org)

## ADRESSER & TELEFONNUMMER

**hierodiakon:** fader Serafim, mob. 971 62 405

**Iser:** Ronald Worley

**Korleder:** Torhild Agnes Svele

**Menighetsrådet:** f. Johannes (formann),

f. Serafim, Torstein Theodor Tollefsen,

Vera Piatrova, Kristin Holm,

Toska Struksnes, Ronald E. Worley.

**Revisjonskommisjonen:** Simen Syvertsen,

Ludmila Mobeck og Inger-Johanne Nilssen.

**Medlemsavgift** (frivillig): kr.500,-

**Vipps nr.:** 97557

**Hellige Trifon Skita;** mob.: 472 71 396

Hl. Trifon forlag og Tidsskriftene «Tabor» og

«Ortodoks Røst», [www.ortodoks.org](http://www.ortodoks.org)

[facebook.com/trifonkloster](https://www.facebook.com/trifonkloster)

**konto nr.:** 2050 29 63679

**Vipps nr.:** 539441

**KIRKEFORENINGER OG MENIGHETER:**

**\*St. Georg i Neiden**

St. Georgs ortodokse kapell i Neiden

starost: Oiva Jarva

**\*Kirkeforeningen i Bergen**

Gudstjenestested:

*Repslagergaten 17 (Skuteviken).*

Starost: Sturla Olsen, mob.: 920 11 492

*konto: 5233.05.01006*

*konto: 1506.25.50853*

*Vipps: 569530*

*hjemmeside: [www.ortodoksibergen.no](http://www.ortodoksibergen.no)*

**\*Kristi Forklarelse i Rogaland**

Starost: -

*/ konto: 3265.11.10407*

Hl. Martyr Elisabets kapell

Adresse: Daleveien 3, Sandnes

*Vipps: 123467*

*hjemmeside: <http://ortodoksstavanger.no/>*

**\*Kristi Frembærelse i Tempelet i Bodo**

Lonni Lepp, Martinus Hauglid:

**\*Johnsegarden i Sogn og Fjordane**

Inger Johanne Enger, 6977 Bygstad

Leser: Asbjørn Olav Flåm, tlf. 57 71 69 00

*e-post: [kboklade@online.no](mailto:kboklade@online.no)*

Hl. apost. Johannes Teologens kapell

Gravplass: Helgoya kirkegård

Det Ortodokse Kirkeakademiet i Oslo:

fader Johannes mob.: 472 71 396

NKR representant: fader Johannes

NTSF representant: f. Johannes

Forum for Ortodoks Kirkesang:

«De myrrabærende kvinners» forening:

Kontakt: Janette Khoury

*kontonr.: 2050 29 66945*

**Ikonmaler:** Ove Svele,

*e-post: [ograsve@gmail.com](mailto:ograsve@gmail.com)*

**Nikolaifondet:** gironr. 0540 0752704

**Menighetsbladet:** Redaktør f. Johannes

Teknisk/lay-out medarb.: Ove Nikolai Svele

Korrektur: Peter Svele

## HVORFOR BLEV GUD MENNESKE?

fader Paul Sebbelow

MANGE, BÅDE TEOLOGER OG TROENDE, ligger under for den forestilte sonoffer, at altså Kristus påtog sig den straf, der egentlig tilkom alle os andre, hele menneskehedens straf, og derfor døde på korset på vore vegne. At straf, med andre ord, skulle være den dybeste årsag til, at Gud blev Menneske. Det er ikke en retvisende teologi.

Jeg vil derfor gerne skitsere en ortododoks kristen forståelse af, hvorfor Gud blev Menneske i Jesus Kristus, hvorfor Han døde, og hvorfor Han opstod fra de døde (en mere udfoldet redegørelse kan findes i min bog "Kristus er opstanden", udkommet i 2022 på Gudsmoders Beskyttelses Forlag):

<https://ortodoks.dk/2022/ny-bog-paa-dansk-om-den-ortodokse-kirkes-tro-tradition-og-liturgi>

For at svare på spørgsmålet om, hvorfor Gud blev Menneske, kan det være oplysende at begynde et tilsyneladende helt andet sted, nemlig med følgende spørgsmål: Hvad er meningen med det kristne liv?

Det ortodokse, kristne svar lyder: Hvert menneske er en enestående skabning, der er bogstavelig talt kun én af hver, og hver enkelt af os har til opgave at finde vores egen personlighed og karakter. Samtidigt er der et grundmønster, som er fælles for alle mennesker. Meningen med livet er at komme til at ligne Kristus! Meningen er at få del i Kristi guddommelighed.

At være Kristus lig betyder at være fyldt af Helligånden, som udgår fra Faderen, og som Kristus sender os til at vise os vej og lede vore skridt. Når der ikke længere er nogen konflikt mellem det enkelte menneskes vilje og vej og Helligåndens vilje og vej, da er målet nået; da er vi dér, hvor vi kan sige med Paulus: "Det er ikke længere mig, der lever, men Kristus lever i mig" (Gal. 2:20).

Sådan er det kristne livs mening og formål; og formålet har et teologisk navn: theosis. På dansk: guddommeliggørelse.

Tanken om, at mennesket skulle forvandles til Kristi lighed, virker provokerende på nogle kristne, som forstår det på den måde, at den ortodokse tro vil gøre mennesket til Gud. Det er en misforståelse. Mennesket kan aldrig blive Gud af væsen eller natur; men af Guds nåde kan mennesker få del i de guddommelige egenskaber eller energier; og den delagtighed betegner ortodoks teologi guddommeliggørelse. forts. neste side >

forts. fra side 2 ▶ «Hvorfor blev Gud menneske»

Ortodoks kristen tro opererer ikke med nedarvet skyld. Dét, vi arver fra Adams synd, er menneskelivets forfærdende vilkår: forgængelighed og død. Ortodoks teologi opererer derfor ikke med arvesynd, men med arvedød. Vi er alene skyldige i de synder, vi selv begår. Synder nogen, er det udtryk for et personligt valg. Vore valg udspringer af menneskets frie vilje, som er umistelig. Synd er aldrig en uomgængelig følge af en for-dærvet natur. Mennesket er skabt frit, og frihedens gave fra Gud kan ikke udslettes af nogen arvesynd; i hvert fald ikke uden at man nærmer sig tanken om prædestination.

Friheden udelukker imidlertid ikke, at den menneskelige natur lider under følgerne af Adams synd. Men der er ikke tale om en retlig skyld eller gæld, der nedarves fra slægt til slægt. Menneskehedens fælles arv fra Adam og Eva er ikke et uopfyldt retskrav eller på anden måde et anliggende om skyld og straf. Arven er snarere de allerede nævnte livsvilkår, som vi kun kender alt for godt: forgængelighed og død.

Kontrasten mellem begreberne arvesynd og arvedød står lysende klar i forbindelse med den tidlige kirkes diskussion om barnedåb. Augustin gjorde gældende, at de små børn slet og ret fødes som syndere, ikke fordi de personligt har syndet, men fordi de er kommet til verden med et retskrav vendt imod sig grundet Adam og Evas synd; og derfor er det, bogstaveligt talt, livet om at gøre at døbe børnene, for at de ikke skal dømmes og fortabes på grund af denne nedarvede skyld.

Den ortodokse tankegang er en anden. Augustins samtidige, Theodoret af Cyrus skriver, at dåbens indhold ikke alene kan være syndernes forladelse, for "hvorfor skulle vi da døbe nyfødte børn, som endnu ikke kender til synden?" Den, som døbes, dør med Kristus og opstår med Ham til nyt liv. "Dåben er", skriver Theodoret

videre, "en frelsens kåbe, en glædens kjortel, en lysets klædning eller snarere selve lyset." Kirken døber de nyfødte, ikke for at forlade dem de synder, de endnu ikke har begået, men for at pøde dem på Kristus som grene på et træ; og for dermed at skænke dem del i Kristi opstandelse og det evige liv.



Jesu Kristi fødsel

Mennesket har af Gud fået skænket frihed til at vælge mellem liv og død. Vi satte skabelsens oprindelige frihed over styr ved Adam og Evas ulydighed over for Gud, og deraf fulgte forgængelighed og død som menneskelivets vilkår.

Men Kristus, Guds Søn, blev Menneske. Han påtog Sig vore vilkår, dødens vilkår. Kristus døde på korset, og ved Sin opstandelse sprængte Han dødsrigets porte og overvandt dødens herredømme. Gud påtog

Sig vor menneskelighed, for at vi kunne få del i Hans guddommelighed og dermed i Hans sejr over døden.

Men hvorfor var det nødvendigt for sejren over forgængelighed og død, at Gud blev Menneske? Er det sandt, at Inkarnationen skal forstås som en art guddommelig jura, altså som en retlig nødvendighed for menneskeslægtens frelse?

Den juridiske forståelse af Kristi virke er systematiseret hos en forfatter ved navn Anselm af Canterbury i det 11. århundrede i et værk, der hedder "Hvorfor blev Gud Menneske?" (jf. overskriften på nærværende indlæg). Anselm udfolder dér tanken om den såkaldte stedfortrædende lidelse og død. Den kendes som "satisfaktionsteorien", og idéen er i korthed følgende:

Adam og Eva spiste af Kundskabens Træ, selv om Gud havde forbudt dem det; og for den ulydighed blev hele menneskeheden dømt til døden. Gud måtte have hævn, og derfor påtog Kristus Sig straffen på vore vegne. Dermed var dommen eksekveret. Gud havde fået den nød-

forts. neste side ▶

## Å BE MED IKONER

Torstein Theodor Tollefsen

NÅR MAN KOMMER INN I ET ORTODOKST KIRKEROM finner man seg omgitt av en bildeverden. På veggene og på ikonpulten i rommet ser vi fremstillinger av kvinner og menn fra Skriften og kirkehistorien. En besøkende i vårt kloster i Skrukkelia i Hurdal sa til presten min: «Hvordan føles det å være omgitt av så mange døde mennesker?» Fader Johannes svarte: «De lever alle for Gud.» I Matteusevangeliet siterer Kristus fra 2. Mosebok, hvor det står: «Jeg er Abrahams Gud og Isaks Gud og Ja-



... i et ortodokst kirkerom finner man seg omgitt av en bildeverden.

kobs Gud», og Han konkluderer «Han er ikke de dødes Gud, men de levendes.» Forfatteren av Hebreerbrevet lister opp en serie av gammeltestamentlige hellige (kapittel 11) og sier deretter (12, 1-2): «Så la oss derfor, da

vi har så stor sky av vitner omkring oss, legge av alt som tynger, og synden som henger så fast ved oss, og løpe med tålmodighet i den kamp vi har foran oss, med blikket festet på Jesus, han som er troens opphavsmann og fullender. For å oppnå den glede som ventet ham,

forts. neste side >

forts. fra side 3 > «Hvorfor blev Gud menneske»

vendige "satisfaktion" via en guddommelig iscenesatt retten baker for smed.

Det kan næsten ikke understreges tilstrækkeligt, at en sådan juridisk præget tankegang er fremmed for den ortodokse, kristne tro. Forestillingen om en rethaverisk og hævngherrig Gud, der ikke helmer, før nogen, lige meget hvem, er blevet straffet med døden, er ikke forenelig med ortodoks kristen forståelse af Guds kærlighed til menneskene.

Flere af kirkefædrene, fx. Irenæos af Lyon (2. årh.) og Athanasios fra Alexandria (4. årh.), udfolder en sådan ikke-juridisk forståelse af inkarnationen; og den ortodokse, kristne forståelse sammenfattes i koncentrat med følgende formulering hos Maximos Bekenderen (6. årh.): "Gud skabte verden, for at Han selv kunne blive Menneske deri, og for at mennesket kunne blive guddommeliggjort af nåde og få del i det guddommelige livs vilkår."

Guds nåde består da i selve det, at Kristus bliver Menneske og således kommer os i møde i det samvirke eller den synergi mellem Gud og menneske, som sigter på udfoldelsen af den skabte gudbilledlighed og på at give

mennesket del i Kristi sejr over døden og dødsriget. Til forskel fra andre teologiske traditioner, som arbejder med arvesynd og "satisfaktion".

Hvis luthersk (og øvrige protestantiske retningers) samt romersk-katolsk teologi med visse nuancer er enige om, at arvesynd og viljens ufrihed er de sørgelige følger af Adams ulydighed, at dåb derfor er en nødvendighed for at undgå evig fortabelse, og at Kristus blev Menneske for at påtage sig straf på vore vegne, så peger den ortodokse kristne tro i stedet på arvedød og på menneskets frie vilje.

Kristus har, med Sin lidelse, korsfæstelse og død, helt og fuldt taget vore vilkår på Sig. Kristus døde på korset, ikke for at påtage Sig vores straf og dermed give "satisfaktion" til Gud Fader. Kristus gjorde Sig til lokkemad for dødsrigets fyrste, som i sin grådighed slugte maddingen. Dødens fyrste blev narret, så at Kristus kunne sprænge dødsrigets porte indefra og sætte de fangne fri, sådan at vi mennesker, levende som døde, kunne få del i Hans sejr over forgængelighed og død. Så vi kunne få del i Hans Opstandelse fra døde.

For den befrielses skyld er det, at Gud blev Menneske i Jesus Kristus. ■

forts. fra side 4 ▶ «Å be med ikoner»

led han tålmodig korset, uten å akte vanæren, og har nå satt seg på høyre side av Guds trone.»

For ortodokse kristne lever alle de hellige, de fra den gamle pakt og de fra den nye pakt, for Gud. Det er derfor ikke døde mennesker vi finner på veggene, men fremstillinger av mennesker som har gått foran oss inn til Gud. Ikonene er *representasjoner* som stiller frem for oss Guds venner, kvinner og menn som fortsatt er en del av Kirken. Vi ser dem med våre øyne og det vi ser oppmuntrer oss til å «avlegge alt som tynger» slik at vi kan «løpe med tålmodighet i den kamp vi har foran oss». De helliges figurer minner oss om hva vi er kallet til å bli. Apostelen Paulus sier (2. Kor. 3, 18): «Men vi som med utildekket ansikt ser Herrens herlighet som i et speil, vi blir alle forvandlet til det samme bilde, fra herlighet til herlighet, som av Herrens Ånd.»

I antikken var det en utfordring å lage speil. Det er funnet speil i form av innrammede, runde metallplater, blant annet av bronse, som krevde hyppig vedlikehold. De måtte ofte pusses for å gi rimelig brukbart gjenskinn. (Det ble også laget speil av glass så tidlig som i det første århundre etter Kristus, men speilet Paulus har i tankene er opplagt av metall. Jeg har selv sett en samling metallspeil i det arkeologiske museet i Athen.)



etruskisk-hellensk  
bronsespeil

Det er åpenhet, et åpent rom mellom oss og Gud, men vi kan ikke skue Herrens herlighet direkte. Derfor kan vi heller ikke male et bilde av Guds vesen og utgi det for å være Ham, slik Aron laget en okse i ørkenen. Vi ser Herrens herlighet, men som i et speil. Hvor finner vi så dette speilet? Eller er det flere speil? Jeg tror vi kan komme i den tilstanden at vi kan skue Herrens herlighet *gjennom* det som omgir oss, gjennom det sanselige, jordiske stoffet som alle ting er laget av. Vi kan møte Herrens herlighet i naturen, i det ikke-levende som i det levende, i mineraler, planter og dyr. Vi kan møte Herrens herlighet i mennesker, i det menneskelige an-

siktet eller åsynet. Jeg tror dette er det primære møtet med Herrens herlighet, nemlig i det menneskelige ansiktet eller den menneskelige formen, skikkelsen.

Det er imidlertid ikke slik at vi uten videre kan se at det er Herrens herlighet som vi møter. Vi må være forberedt, vi må danne vår tanke og våre sanser. Denne dannelsen av våre sanser foregår i det kristne livet, gjennom deltakelse i det liturgiske livet og utviklingen av dyd. – Her finner vi det som har med *bønnen* å gjøre, noe vi snart skal vende tilbake til. – Bare gjennom dannelse kan vi skue hvordan menneskets ansikt og skikkelse reflekterer Herrens herlighet, ja, at alle ting i naturen kan avdekkes som speil for denne herligheten.

I ikonet møter vi menneskelige åsyn, som nettopp skal være et speil for Herrens herlighet, et speil gjennom hvilket vi kan skue, ikke det jordiske som jordisk og forgjengelig, men det jordiske som *transformert*, det jordiske i glansen av uforgjengelighet, som Paulus sier: «...vi blir alle forvandlet til det samme bilde, fra herlighet til herlighet, som av Herrens Ånd.»

I Det gamle testamente finner vi at «Herrens ord» er det primære medium for Guds åpenbaring til menneskene. Profeten Jeremia sier (22, 29): «Land! Land! Land! Hør Herrens ord!» Det talte ordet henvender seg til hørselen. Riktignok har Gud gjort mektige gjerninger, men det er først og fremst ved ordet Han har gitt seg til kjenne.

I Det nye testamente har vi en litt annen situasjon. Det er en mer omfattende «epistemologi» (lære om erkjennelse) som svarer til en annen måte å åpenbare seg på. Riktignok taler Jesus *ord* og gjør Han *mektige gjerninger*, men fokus er nå på en helt annen måte rettet mot tilstedeværelsen av en person, Jesus Kristus. Det som blir *sett* og hørt, blir nå vektlagt. *Synet* oppgraderes til en svært viktig sans. La meg sitere noen skriftsteder:

Joh. 12, 44-46: «Men Jesus ropte og sa: Den som tror på meg, tror ikke på meg, men på ham som har sendt meg. Og den som *ser* meg, *ser* ham som har sendt meg. Jeg er kommet som et *lys* til verden, for at hver den som tror på meg, ikke skal bli i mørket.»

forts. neste side ▶

forts. fra side 5 » «Å be med ikoner»

Joh. 14, 8-9: «Filip sier til ham: Herre, vis oss Faderen, og det er nok for oss! Jesus sier til ham: Så lang en tid har jeg vært hos dere, og du kjenner meg ikke, Filip? Den som har sett meg, har sett Faderen. Hvordan kan du da si: Vis oss Faderen?»

1. Joh. 1, 1-3: «Det som var fra begynnelsen, det som vi har hørt, det som vi har sett med våre øyne, det som vi betraktet og våre hender rørte ved, om livets Ord – og livet ble åpenbart, og vi har sett det og vitner og forkynner dere livet, det evige, som var hos Faderen og ble åpenbart for oss – det som vi har sett og hørt, det forkynner vi for dere, for at også dere kan ha samfunn med oss. Og vårt samfunn er med Faderen og med hans Sønn, Jesus Kristus.»

Gal. 3, 1: «Uforstandige galatere! Hvem har forhekset dere? Dere som har fått Jesus Kristus malt for øynene som korsfestet!»

Jeg hevder ikke nå at Paulus har vist frem et malt bilde for galaterne, men jeg vil understreke at kristendommen ikke kan uttrykkes som et system av læresetninger, men består i erkjennelsen av og møtet med en levende person, en som kan sees, berøres og høres, Jesus Kristus. Kristendommen bygger på de ord og de gjerninger Kristus utførte og på de evangeliske hendelsene det er fortalt om i Det nye testamente: Hans fødsel, dåp i Jordan, forklarelsen på berget, korsfestelsen, døden og oppstandelsen. Kristendommen kan ikke reduseres til et system av setninger, men er et møte med en historisk person og møtet med en serie med hendelser som har med denne personen å gjøre. Derfor sier hellige Johannes Damaskenos (*Contra imaginum calumniatores orationes tres*, 1.22): «Jeg har sett Guds menneskelige form (skikkelse), og min sjel har blitt frelst.» Paulus har i sin forkynnelse

«utmalt» korsfestelseshendelen slik at galaterne har sett den for sitt indre blikk. Veien fra en mental forestilling (et fantasibilde) til et malt bilde kan ta tid, men er naturlig, og etter hvert vil bildene, ikonene, fylle kirkerommet og sette frem for oss figuren av Kristus selv, de frelses-historiske hendelsene (fødsel, dåp, forklarelse, korsfestelse, oppstandelse, himmelfart) og Guds hellige kvinner og menn fra alle tider.



Guds Mor fra Vladimir, (Ømhetens Mor, Veivisersken)

Jesus Kristus er Guds evige Sønn som har blitt menneske. Gud har dermed tatt form, skikkelse, og er Jesus Kristus. Livets Ord, Ordet som var hos Faderen fra evighet av, har blitt født i en stall, døpt i Jordan, hang på et kors og brøt dødens lenker. Gud kunne derfor høres, sees og berøres. Og om Han enn ikke er kjødelig nærværende lenger, kan Han males i et ikon, og ikonet representerer Ham. Og ikonet blir liksom et speil som reflekterer Guds herlighet.

#### BØNN

I ortodoks tradisjon er bønn et stort tema. Ser vi på tradisjonen tilbake til ørkenfedrene og oldkirken, som lever videre i vår tid, finner vi at det er mange typer bønn. Det er bønn med ord, uten ord, uten mentale forestillinger (fantasibilder), bønn som stillhet i Gud. Det er privat bønn og felles bønn, slik vi finner det i kirkens gudstjenester. Når ortodokse ber, stiller man seg gjerne fremfor ikonene. Vi står når vi ber og vi ber med åpne øyne.

Den hellige skrift lærer at vi skal be, og vi kjenner alle sammen flere av disse skriftstedene, for eksempel (Matt. 7, 7-8): «Be, så skal dere få. Let, så skal dere finne. Bank på, så skal det lukkes opp for dere. For hver den som ber, han får, den som leter, han finner, og den som banker på, skal det bli lukket opp for.» Det finnes

forts. neste side »

de som i barnslighet tenker at dette gir anledning til å be om fine julegaver, eller en ny bil, eller at bussen, som man har ventet på i ti minutter, endelig må komme. (Vi har vel alle vært i slike situasjoner.) I ortodoks tradisjon er det ikke slikt det handler om. Man kan jo innvende: «Jammen Gud vil vel gi oss det vi trenger i det daglige livet.» Da må vi spørre: Hva trenger vi så? Da Jesus lærte apostlene å be, sa han (Matt. 6, 9-13): «Fader vår, du som er i himlene! Helliget vorde ditt navn. Komme ditt rike. Skje din vilje, som i himmelen, så og på jorden. Gi oss i dag vårt daglige brød. Og forlat oss vår skyld, som vi og forlater våre skyldnere. Og led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde.»

Det er bare ett utsagn i denne bønningen som handler om livsfornödenheter, nemlig det nøkterne «Gi oss i dag vårt daglige brød.» Alt det andre handler om vårt forhold til Gud: Det er en bønn om at Guds navn må holdes hellig, at hans rike må komme, at hans vilje må skje, at han må forlate oss våre synder og frelse oss fra det onde. Bønn er derfor primært å stille seg frem for Guds ansikt i tilbedelse, selvransakelse, offervilje og overgivelse. Dermed kan bønningen bli en bevegelse mot Gud, en hengivelse til hans vilje, at denne viljen må realiseres i vårt eget liv. Er det noe annet vi egentlig trenger?

I alle ortodokse hjem er det ikoner, samlet sentralt og synlig på en vegg eller i et hjørne. Disse er ikke til pynt, men til påminnelse om de hellige som er nærværende i sine representasjoner. Dette er husets bønnested. Som sagt, vi står når vi ber, og vi ber med åpne øyne idet vi ser på ikonene, og ved hjelp av dem retter vi vår oppmerksomhet mot den eller de som er avbildet i ikonene. Her kan man avlaste seg fra hverdagens travelhet, tømme sinnet for forstyrrende tanker og fokusere oppmerksomheten på Gud og hans hellige.

Noen spør gjerne: «Ber dere til helgenene, ber dere til Jomfru Maria?» Svaret er at vi på sett og vis gjør det. Det vil si, vi ber de hellige om deres forbønn. Liksom vi kan be våre venner om forbønn, kan vi be de hellige om forbønn, for, som sagt tidligere: De lever alle for Gud. Tanken er også at det er kraft i de helliges forbønn, slik det sies i Jakobs brev (5, 16): «Et rettferdig menneskes bønn har stor kraft i sin virkning.» Når det gjelder Maria, bør det sies litt mer.

Maria har en viktig plass i Guds frelsesplan. Hun sa seg villig til å føde Guds evige Sønn som menneske, og svarte engelen Gabriel (Lukas 1, 38): «Se, jeg er Herrens tjenerinne. Det skje meg etter ditt ord!» Dermed ble hun Guds Mor eller Gudfødterske. Uten inkarnasjonen, ingen frelse, uten Marias «ja», ingen inkarnasjon. (Noen synes kanskje uttrykk som «Guds Mor» eller «Gudfødterske» virker fremmede, men det skulle være god, felles-kristen lære. Den kjente danske, lutherske teologen Regin Prenter bruker hyppig termen «Guds Mor» i sin store dogmatikk, *Skabelse og Genløsning*.) Den ortodokse kirke har frembrakt en rekke vakre hymner til henne:

Gudfødterske og Jomfru, fryd Deg,  
Maria full av nåde, Herren er med Deg,  
velsignet er Du blant kvinner  
og velsignet er Ditt livs frukt,  
for du fødte våre sjelers Frelser.

Verdig og rett det er å prise Deg salig,  
Gudfødterske,  
Du evig salige og i alt rene og Moder til vår Gud.  
Høyere æret enn kjeruber  
og uendelig mere herlig enn serafer,  
Du som urørt fødte Guds Ord,  
sanne Gudfødterske, Deg høylover vi.

Disse hymnene virker sikkert spesielt fremmed på ikke-ortodokse, men for oss er dette en oppfyllelse av Marias egen profeti i Lukas 1, 46-49: «Og Maria sa: Min sjel opphøyer Herren, og min ånd fryder seg i Gud min Frelser, fordi han har sett til sin tjenerinnes ringhet. For se, *fra nå av skal alle slekter prise meg salig*, fordi han har gjort store ting mot meg, han, den mektige, og hellig er hans navn.»

Hva handler dette om? Når vi står innfor et ikon av Guds Mor, kan vi se kristendommens grunnleggende budskap med våre øyne. Gudsmorikoner er som regel inkarnasjonsikoner, det vil si at de vitner om at Gud ble menneske: «Se, jomfruen skal bli med barn og føde en sønn, og de skal gi ham navnet Immanuel – det betyr: Med oss er Gud.» (Matt. 2, 23.) Det er finnes mange typer av Gudsmorikoner. Ett av dem er Guds Mor *Hodegetria*, som det heter på gresk, «Hun som viser vei» eller «Veivisersken», det vil si: Hun viser vei til Kristus med

forts. neste side >

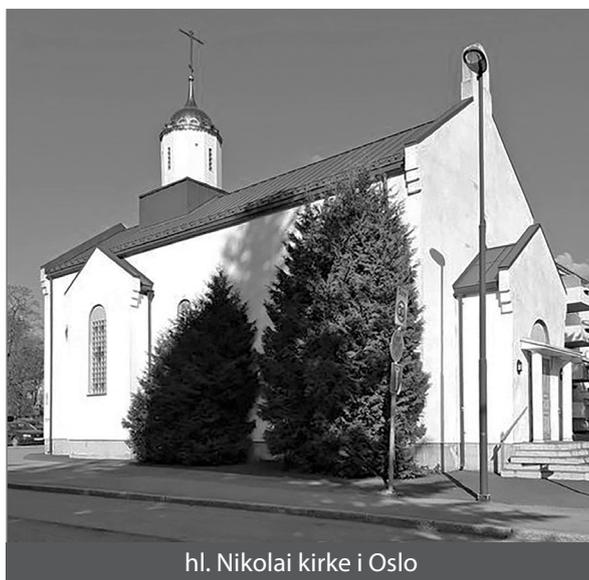
forts. fra side 7 ▶ «Å be med ikoner»

hånden. Et annet ikon fremstiller «Ømheten», det vil si at ikonet viser mennesket Marias kjærlighet til sitt barn, som samtidig er hennes Gud og Skaper. Kristus viser også sin kjærlighet til sitt skaperverk gjennom å legge hånden omkring sin mors nakke. (Disse motivene kan ofte kombineres i ett og samme ikon.) Her finner vi motivet bak inkarnasjonen: Guds menneskekjærlighet (*filanthropia*). Maria fremstilles som Guds Mor (Lukas 1, 41-43): «Og det skjedde at da Elisabet hørte Marias hilsen, da sprang barnet i hennes liv. Elisabet ble fylt med Den Hellige Ånd. Hun ropte med høy røst og sa: Velsignet er du blant kvinner, og velsignet er frukten av ditt morsliv! Hvordan kan dette hende meg at *min Herres mor* kommer til meg?» Oppe i hjørnene på ikonet står en inskripsjon (MHP ΘΟΥ) som er en forkortelse for det greske *meter*, «mor» og *theou*, «Guds» eller «til Gud» (genitiv), altså «Guds Mor». Kristus har en korsglorie (han er den eneste som har korset i glorien sin), og ved siden av står innskriften IC XC, det vil si «Jesus Kristus». Gjennom sin fødsel ble Gud, Frelseren, *synlig til stede* for menneskene, slik som Simeon vitner i sin hyllest når Jesusbarnet bæres inn i tempelet (Lukas 2, 29-32): «Herre, nå kan du la din tjener fare herfra i fred, etter ditt ord, for mine øyne har sett din frelse, som du har beredt for alle folks åsyn, et lys til åpenbaring for hedningene, og en herlighet for ditt folk Israel.» Johannes Damaskenos sier: «I tidligere tider kunne Gud, som er ulegemlig og uten figur, på ingen måte bli avbildet. Men nå som Gud er sett i kjødet, idet Han samtaler med menneskene, maler jeg et bilde av Gud, den synlige.»

Mange av ikonene fremstiller, eller, om man vil, «forkynner», de grunnleggende kristne sannhetene. Et viktig aspekt ved bønner, kanskje det viktigste, er å stille seg inn i disse sannhetene gjennom å betrakte dem. Via *synet* bringes sannheten som fremstilles i form og far-

ge til overveielse, ja, stille kontemplasjon (betraktning) i *tanken*. Den som ber foran et ikon, kan bringes inn i frelseshistorien og i dens betydning for mennesket.

Den viktigste delen av bønnelivet for en ortodoks kristen er deltakelsen i Den guddommelige liturgien. Liturgien er en «gudstjeneste», hvor man ber til Gud, tilber og hyller Ham. I Liturgien kommer Gud oss også i møte og gir oss del i sine gaver. Vi samles til liturgi i et rom hvor hellige kvinner og menn fra alle tider er avbildet på veggene. Det greske ordet for «kirke» er «ekklesia». Ordet henger sammen med et verb som betyr «å kalle sammen». En «ekklesia» er dermed en flokk av sammenkalte, de sammenkaltes forsamling, Guds folks forsamling. I Det nye testamente er ordet kirke/ekklesia utelukkende brukt om en gruppe mennesker som kommer sammen om det kristne budskapet, for å be til Gud og prise Gud. Denne livaktige betydningen av ordet henger fortsatt med i ortodoks mentalitet: De troende som forsamlet er Kirken, og denne forsamlingen omfatter de som lever jordiske liv nå, samt de som har gått foran og er avbildet på ikonene. Vi er alle sammen Guds «ekklesia», den synlige så vel som den usynlige Kirken er en enhet.



hl. Nikolai kirke i Oslo

Dermed er gudstjenesten som feires ikke bare en dennesidig eller jordisk hendelse, den bryter igjennom ordinær tid og ordinært rom og forener det dennesidige og det hinsidige, det nærværende og det forgangne i bønn og tilbedelse.

Bønn, i ortodoks tradisjon, er ikke en individualistisk og isolert handling som finner sted mellom et ensomt menneske og Gud. Bønnen er en handling som utføres i og med Kirken, forsamlingen av de hellige. Vi bruker bønnebøker som inneholder bønner som bes av alle troende omkring i verden. Det gir en egen kraft til erfaringen av fellesskap over landegrensener og over grensen mellom det jordiske og det himmelske. ■

## PILEGRIMSREISE TIL DET HELLIGE FJELLET ATHOS

**A**TTER EN GANG HAR VI REIST SOM PILEGRIMER til det hellige fjellet Athos. Vi var 7 personer fra Nikolaime-nigheten. Sammen med oss hadde vi psaltis Panagiotis Pavlos (også denne gangen) og han kjenner så mange der og var til uvurderlig hjelp både med hensyn til organisering, gjennomføring og kontakt med de viktige personene i de klostrene vi besøkte. Vi reiste fra Gardermoen søndag 24. september og kom tilbake søndag 1. oktober.

For dere som ikke vet hva Athos er, kan jeg informere i korthet: det er den nordlige av de tre halvøyene som går ut fra Khalkidiki sør for Thessaloniki i Hellas.



Denne halvøya ble opprettet som klosterstat av keiseren i Konstantinopel i året 963, og har siden da vært en autonom stat med egen grunnlov, hovedstad (Karyes) parlament, regjering og president. Klosterstaten er betydelig større enn flere av lilleputtstatene i Europa og er beskyttet av EU. Athos har ca 3 000 munkere, og det er kun menn som får besøke staten, som også kalles Jomfru Marias hage. Staten består av 20 hovedklostre, og disse har igjen under seg flere skitaer og mangfoldige kellier. Den største skitaen er Andreas-skitaen som opprinnelig var russisk og i sin tid hadde den største



ortodokse kirken på Balkan. Av de 20 klostrene, er 17 gresk-språklige, ett er russisk, ett er Bulgarsk og ett er Serbisk. Det er også en stor rumensk skita, samt flere mindre georgiske. Navnet Athos stammer fra det høye fjellet (over 2000 m) som reiser seg opp av havet i den ytterste enden av halvøya.

Vi ankom Ouranoupolis (Himmelbyen), hvor visumkontoret ligger, og fikk utlevert våre visa. Deretter tok vi fergen over til Daphni, havnen hvor alle besøkende ankommer. Herfra går det nå taxi og busser. Vi reiste med en maxitaxi til Karyes, hvor domkirken fra 1000-tallet ligger og huser den berømte ikonen av Guds Moder «Axion estin» (Verdig og rett det er...) derfra tok vi buss videre til Ksenofontos-klosteret. Hvor vi overnattet og var med på vigilien for Korsopphøyelsen. En fantastisk gudstjeneste med to kor som sang i ett gjennom mange timer. Deretter var det høytidsliturgi ledet av en metropolit. Der ble jeg invitert til å være med å forrette. I løpet av liturgien var det også diakon-ordinasjon. Svært høytidelig og festlig. Mange mennesker fylte kirken, som er av de største på Athos. Klosteret er også i utmerket stand, etter mange års restaurering. (Her i Ksenofontos traff vi også den kanadiske psykologen og filosofen Jordan Peterson!) Vi tok også en avstikker til det russiske Panteleimon-klosteret, som er overveldende stort og også det ferdig restaurert.

Vi reiste så videre til Karakallou, hvor vi tidligere hadde hatt et veldig positivt besøk. Også denne gangen ble det like positivt og hjertevarmt. Klosteret er min-

forts. neste side >

forts. fra side 5 ▶ «Pilegrimsreise til det hellige fjellet Athos».  
dre og enklere enn Ksenofontos, men har altså andre  
kvaliteter å by på.



Videre begav vi oss til Filotheou, hvor vi også skulle  
overnatte. Klosteret der er i ferd med å bli fullrestau-  
rert og fremstod med en annen karakter enn forrige  
gang vi besøkte det.

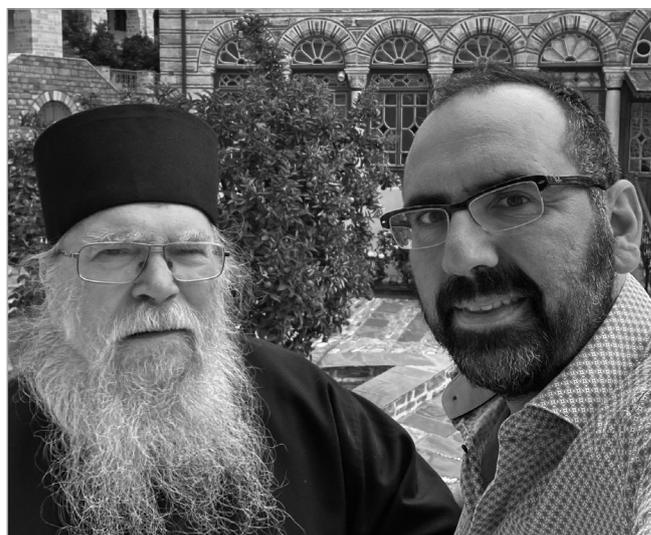
Videre skulle vi til det serbiske Hilandar-klosteret, som  
er det nordligste. Dit måtte vi gå til fots, da veien dit  
var til reparasjon. Og tidvis var det en vanskelig vei,  
hvor vi bl.a. måtte passere over elveleier klatrende på  
store, skarpe stener. Men det gikk bra, det også. Og  
på veien gjorde vi en avstikker til Ivironklosteret. Der  
befinner det berømte ikonet av Guds Moder Portatissa  
seg. Det har en dramatisk historie og innehar en viktig  
posisjon blant våre ikoner. Det var en nåde å få være  
her igjen. Men vi skulle videre, og etter en stund kom  
vi til Hilandarklosterets havn, hvor det også er stor  
vinproduksjon. Vi fikk en fin omvisning der. – Veien  
gikk videre, og det begynte å bli plagsomt varmt, og de  
to kilometrene vi ble forespeilet, viste seg nok å være  
nærmere 5 km. Men vi kom fram. Og dette er jo et fan-  
tastisk anlegg, som skriver seg helt tilbake til 1000-tal-  
let og har historie knyttet til både hl. Sava og hans far

Simeon som fikk sin grav der. Kirken er en av de aller  
fineste på Athos. Dessverre ble klosteret sterkt skadet  
av brann i 2004, omtrent en tredjedel av anlegget brant  
ned. Men nå er det så godt som ferdig restaurert. Dette  
klosteret regnes som den serbiske nasjonalhelligdom-



men, selv om det ligger langt utenfor de serbiske gren-  
sene. Det var mye folk her og det virket som om det var  
mange munkes her i alle aldre.

Etter besøket her, måtte vi vende nesens hjemover igjen.  
Vi tilbragte søndagen i Thessaloniki og fikk en god av-  
slutning sammen. Vi skylder Panagiotis en stor takk for  
all hans hjelp



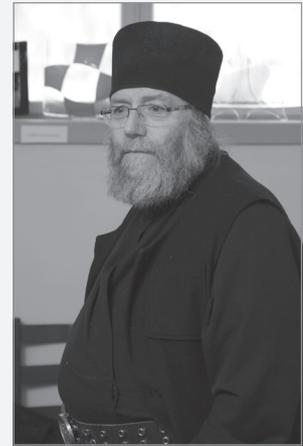
► forts. fra side 12 «Preken: Flukten til Egypt»

Løgnen er livende redd for sannheten, for der hvor sannheten er, der kan ikke løgnen eksistere. Løgnen avsløres av sannheten, og når den er avslørt, er den død. Da Herodes fikk vite om at Jesus, Messias, var født, ble han svært urolig (Mt. 2:3). Han ble redd. Og det første han tenker på er å få drept det lille barnet. Se det, den store kongen Herodes er redd for et nyfødt barn! Nei, ikke for barnet, men fordi Barnet er Gud, fordi Barnet er Sannheten og Rettferdigheten som har kommet til jord for å befri menneskene fra Satans herredømme, fra løgnen og bedraget. Herodes er redd for avsløringen! Ja, så ond og redd er han at han lar drepe 14 000 barn for å være sikker på at han får drept den nyfødte Messias. Men selv ikke da lykkes han, for Herrens engel kommer til Josef om natten og befaler ham ta Maria og Barnet med seg og begi seg til Egypt, til trelldomslandet. Og det som skjer er like brutalt og alvorlig som Golgata-hendelsen. Menneskene søker å kneble sannheten, bringe den til taushet. Men de kan ikke ta livet av den, for Sannheten er Gud selv og udødelig. Og Herodes lykkes ikke. Etter noen år er Herodes selv død, og Josef og Maria kommer sammen med Jesus tilbake, Sannheten overlever.

Vi skal alltid huske på dette. For løgnen er ikke noe å frykte. Det vi skal frykte er å selv bli løgnere. Sannheten er sterkere enn løgnen. Sannheten vil alltid vinne. Så lenge vi holder oss til sannheten, har vi pant på livet og får del i Guds salighet. Alle som lever ved sannheten, er sannhetens barn, Guds barn. Men de som lever i løgnen, er løgnens barn. Om vi selv holder oss til sannheten, trenger vi ikke frykte dem som lyver på oss. Deres løgn skal selv dømme den. Men om vi selv tar til løgn for å beskytte oss, da har vi ingen unnskyldning. Da har vi selv blitt løgnens barn. Tvert imot er det sagt at vi skal glede oss når noen lyver på oss: Salige er dere når de lyver og taler ondt om dere for min skyld. Gled dere og fryd dere for deres lønn er stor i himmelen! (Mt. 5:11). Sannheten trenger ikke til forsvar, den står på egne ben, men løgnen, den trenger forsvar, for den har ikke egen kraft til å holde seg oppreist. Vi må således vokte oss for å etterfølge Herodes, å fordrive Sannhetens Sol, Kristus, fra våre hjerter. Vi skal heller møte Ham med lovsang og kjærlighet, Han som er Sannhetens Sol. Da vil vi bli stående på dommens dag, og ikke få del i fordømmelsen til dem som søker å drepe det lille Jesus-barnet, de som fordrev ham fra fedrenes land til trelldoms landet i Egypt. Vi skal alltid se til at vi er på sannhetens side og arbeider mot løgnen. Da vil vi bli åpenbart som sannhetens barn.

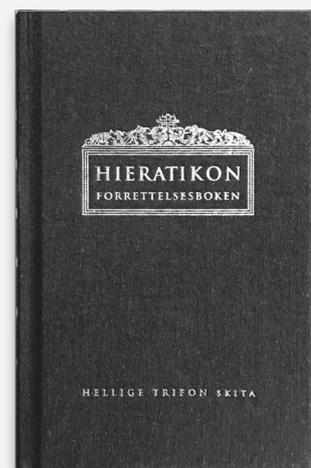
Og dette er dommen, at lyset kommer til verden, og menneskene elsket mørket høyere enn lyset, fordi deres gjerninger var onde. For den som gjør ondt, hater lyset og vil ikke komme til lyset, for at hans gjerninger ikke skal bli avslørt. Men den som følger sannheten, kommer til lyset, for at det skal bli klart at hans gjerninger er av Gud. (Joh. 3:19-21). Til ære og lovpris for den Treenige Gud: Fader og Sønn og Hellig Ånd i evighet. Amen. ■

## VI GRATULERER FADER SERAFIM:



I ÅR HAR HAN TJENT  
TROFAST OG VERDIG  
SOM DIAKON I HL. NIKOLAI  
MENIGHET I 20 ÅR.  
HAN BLE ORDINERT AV  
ERKEBISKOP GABRIEL I 2003.

## HIERATIKON FORRETTELSESBOKEN



220 sider og  
2 leseband i ryggen  
kr.300,- pluss porto  
BESTILLES OVER E-POST:  
fader.johannes@ortodoks.org

returadresse:

HELLIGE NIKOLAI KIRKE  
Tvetenveien 13, 0661 Oslo

B



## PREKEN: FLUKTEN TIL EGYPT

**V**I HAR NETTOPP FEIRET KRISTI FØDSEL, glede fylte våre hjerter. I dag er det sorgen som griper oss. Vi hører om flukt, flukt til Egypt. Herren sender en engel for å varsle Josef om den truende fare: Herodes vil ta livet av Jesus-barnet. Og Josef, Maria og Jesus må straks fare bort fra Betlehem og begi seg til Egypt. Vi husker hvordan dette har vært fremstilt i bilder. Maria med Jesus-barnet i armene sittende på et esel, og Josef som går ved siden av. Det har et varmt og hyggelig, nesten romantisk skjær over seg. Med dyp blå himmel og måneskinn. Men slik kan det jo ikke ha vært. For det første var veien svært lang og slitsom, og for det andre var de på flukt. De hastet av gårde for å unnsnippe Herodes' livsfarlige soldater. Der var redsel, angst slit og tårer!

I vår lovsang, troparet, hører vi at Kristus nettopp kalles for Sannhetens Sol. Og selv kaller Kristus seg for Sannheten: Jeg er veien, sannheten og livet, sier Han. Helt siden syndefallet har menneskene ikke kunnet kjenne til sannheten annet enn i en dunkel avskygning, helt siden syndefallet har menneskene levd i løgnens og dødens skygge og mørke. Den hl. apostelen Paulus sier: De byttet ut Guds sannhet med løgn, og æret og dyrket skapningen i stedet for Skaperen, Han som er priset i evighet (Rom 1:25). Da menneskene vendte seg bort fra sannheten og til løgnen, begynte de samtidig å tilbe avgu-

der. Derfor er Kristi fødsel selve vendepunktet i menneskehetens historie. Ved Kristi fødsel får menneskene atter mulighet for å kjenne sannheten, til å komme til sannhets erkjennelse. Derfor sier vi også: de som dyrket stjernene lærte da av en stjerne å tilbe Deg, Sannhetens Sol.

Lyset skinner i mørket, men mørket tok ikke imot det, og Han kom til sine egne, men Hans egne tok ikke imot Ham (Joh. 1:5 og 11). Slik forteller ap. Johannes om flukten til Egypten på teologisk vis. Kristus kom, men hvorfor blir Han ikke tatt imot med jubel som en befrier? Hvorfor tok ikke verden imot Kristus, Han som er Sannhetens Sol? Det er fordi verden ligger i synd og løgn. Og løgnen vil ikke bli avslørt, for når løgnen avsløres er den allerede beseiret. Løgnen og synden er djevelens redskaper. Ja, Satan selv kalles "løgnens far". Kristus sier til dem som ikke tok imot Ham: "Hvorfor skjønner dere ikke det språk jeg taler? Fordi dere ikke tåler å høre mitt ord. Dere har djevelen til far, og dere vil gjøre deres fars vilje. Han har vært en morder fra begynnelsen og står ikke i sannheten! Det finnes ikke sannhet i ham. Når han lyver, taler han ut fra sitt eget, for han er en løgner og løgnens far. Men jeg sier sannheten, derfor tror dere meg ikke (Joh. 8:43-47).

forts. side 11 ►